

Klass, kön och en kvoterad föräldrapenning

En diskursanalys av fackföreningars ställningstagande
gentemot förslag om en tredelad föräldrapenning

Abstract

Despite numerous reforms the gender inequalities associated with parental leave persists in Sweden. In 2005 the investigation of parental insurance recommended extending the quota for each parent. The government at the time however chose not to support the proposal, illuminating a potential tension between class and sex. The opponents within the government articulated affirmative action as competing with class interests. Former studies also prove that economic conditions affect the way parents divide the parental leave. The gender inequalities in the parental leave tend to be greater in families experiencing economic pressure. However, the quota in the parental insurance has been extended since 2005 and affirmative action is mainly disputed today with reference to a potential tension between liberty and equality. This indicates that the way in which affirmative action is framed affect which reforms are supported. In this study I analyze how labor unions articulate affirmative action in the parental insurance. I use critical discourse analysis and the theory of intersectionality to investigate the relation between class and sex. The result establish that a tension between class and sex is not articulated in connection with affirmative action, thus neglecting the affect economic conditions have on parents use of parental leave.

Keywords: Parental leave, Fairclough, intersectionality, gender inequality, class
Words: 9905

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Syfte och problemformulering.....	2
1.2 Föräldrapenningen	3
2 Teori.....	6
2.1 Tidigare forskning	6
2.2 Intersektionalitet	8
2.3 Sammanfattning	10
3 Metod och material	12
3.1 Kritisk diskursanalys	12
3.2 Den tredimensionella modellen	13
3.3 Material.....	15
3.4 Sammanfattning och validitet.....	16
4 Analys och resultat	18
4.1 Den privata sfären.....	18
4.2 Den offentliga sfären	21
4.3 Social praktik.....	25
5 Slutsats.....	27
6 Referenser	29
6.1 Källor	29
6.2 Litteratur	30

1 Inledning

Uttaget av föräldrapenningen i Sverige är ojämnt fördelat mellan könen. Kvinnor tar betydligt fler föräldrapenningdagar än vad män gör (Duvander m.fl. 2015). Med anledning av det har ett flertal reformer genomförts i föräldrapenningens utformning. Åtgärderna har gradvis gjort föräldrapenningen mer individuell. Idag är tre månader reserverade för vardera föräldern; alltså är 90 dagar knutna till individen och inte till familjen som helhet (Försäkringskassan 2017a, s. 24). Reformerna i föräldrapenningen har genomförts i syfte att skapa ett mer jämställt föräldraskap, och i längden jämställdhet mellan könen på arbetsmarknaden. Utvecklingen går däremot långsamt och den senaste föräldraförsäkringsutredningen föreslår ytterligare kvotering i föräldrapenningen. I december 2017 lämnades slutbetänkandet av Utredningen om en modern föräldraförsäkring, den föreslår en tredelning av föräldrapenningen (SOU 2017:101). Det skulle innebära att kvoteringen ökar med ytterligare två månader, till sammanlagt fem reserverade månader för vardera föräldern. De åtgärder som föreslås för att främja jämställdhet i föräldrapenninguttaget är alltså främst ännu ett steg mot en mer individualiserad föräldrapenning. Förslaget om en tredelad föräldrapenning är dock inte nytt för den senaste utredningen, utan lades fram redan 2005 då Socialdemokraterna tillsatte en föräldraförsäkringsutredning. Då valde regeringen emellertid att inte driva reformen (SOU 2005:73).

Christina Bergqvist, Elin Bjarnegård och Pär Zetterberg (2016) har undersökt konflikten som uppstod inom det socialdemokratiska partiet angående föräldrapenningen. Konflikten ledde till beslutet att inte driva utredningens förslag. Bergqvist m.fl. menar att omständigheterna vid tidpunkten var goda för att en jämställdhetsreform likt denna skulle lyckas. Bergqvist m.fl. undersöker därför hur det kom sig att reformen trots allt inte gjorde det. Fokus i studien är motiven bakom den position aktörerna tar i frågan. Resultatet visar på en skillnad i hur man prioriterar klass respektive kön, när Socialdemokraterna tog ställning i frågan om ökad kvotering i föräldrapenningen (2016, s. 177). Förespråkarna för reformen uttryckte den som ett medel för att stärka kvinnors roll på arbetsmarknaden. De formulerade problemet, och därmed lösningen, som universellt gällande för alla kvinnor (2016, s. 179). Motståndarna till reformen kritiserade problemformuleringen och menade att den saknade ett intersektionellt perspektiv. De argumenterade för att förespråkarna inte uppmärksammade de skillnader som finns kvinnor emellan, utan behandlade kvinnor som en homogen grupp. Förespråkarna prioriterade alltså kön i frågan till skillnad från motståndarna som istället betonade betydelsen av klass. Motståndarna menade att en jämlik fördelning av föräldradedigheten är svårare att åstadkomma för familjer med låg inkomst, där mannen tjänar mer än kvinnan, än vad det är för medelklassfamiljer där båda föräldrar har en högre inkomst (2016, s. 182). De

hävdade att reformen enbart var av intresse för medelklassen och argumenterade för att en individualisering av föräldrapenningen skulle bidra till större ekonomisk osäkerhet för de redan utsatta arbetarklasskvinnorna (ibid.).

Bergqvist, Bjarnegård och Zetterberg menar att förespråkarna respektive motståndarna uttryckte problematiken kring reformen på olika vis av strategiska skäl. Förespråkarna var mer ideologiskt drivna och fokuserade på den långsiktiga effekten av reformen, alltså ett mer jämlikt samhälle (2016, s. 170). Motståndarna var drivna av kortsiktiga mål i form av väljarstöd då Socialdemokraterna hade regeringsmakten vid den här tiden. Viktigt för dem var därför istället identiteten som arbetarparti (2016, s. 182). Motståndarna formulerade därför problemet som en klassfråga där arbetarklassväljarnas intressen stod i fokus (ibid.). Studiens resultat talar för att klass vägde tyngre än kön i frågan. Socialdemokraterna drev inte en reform för ökad kvotering i föräldrapenningen på grund uppfattningen att den påverkade låginkomsttagare negativt.

Bergqvist, Bjarnegård och Zetterberg studerade den politiska processen och Socialdemokraternas strategiska handlande i fallet. Jag menar att fokus också bör riktas mot de idéer och antaganden som lägger grunden för hur olika aktörer talar om föräldrapenningen. Studien över konflikten inom Socialdemokraterna bekräftar att aktörers resonemang i frågan är avgörande för vilka reformer som slutligen genomförs, eller inte genomförs. Sedan konflikten inom Socialdemokraterna har ytterligare en månads kvotering införts, och nu driver partiet frågan om en tredelad föräldrapenning (Socialdemokraterna 2017). Hur olika aktörer resonerar kring förslag om en mer individualiserad föräldrapenning idag är därför av vikt att analysera. Statistik visar också att den största andelen föräldrar som redan delar lika på ledigheten är föräldrar med hög inkomst eller hög utbildning (Försäkringskassan 2017b, s. 63). Stora skillnader mellan socioekonomiska grupper talar alltså för att alla inte har samma möjlighet till ett jämlikt föräldrapenninguttag (Duvander m.fl. 2015, s. 150). Av den anledningen fokuserar jag i den här studien på motsättningen mellan klass och kön vad gäller föräldrapenningen. Jag undersöker hur arbetstagarnas representanter – fackföreningarna – uttalar sig om förslag om en mer individualiserad föräldrapenning.

1.1 Syfte och problemformulering

Jag har valt fackföreningar som studieobjekt för analysen på grund av deras roll som representanter för arbetstagarna. Jag menar att det är av vikt att undersöka hur arbetstagarorganisationer uttrycker föräldrapenningen eftersom de förväntas förespråka arbetstagarnas intressen. Fackföreningar kan vara potentiella politiska aktörer genom att de samlar stora arbetstagargrupper och förhandlar med arbetsgivare om kollektivavtal. Hur en fackförening uttalar problemen kring det ojämlika föräldrapenninguttaget är därför av vikt för de arbetstagare föreningen samordnar. Till skillnad från politiska partier har fackföreningar dock inte samma

incitament att agera strategiskt, likt fallet Bergqvist m.fl. studerar inom Socialdemokraterna. Fackföreningar förespråkar först och främst arbetstagarna och frågor som rör dem, inte samhället i stort. Därför är det viktigt att undersöka om organisationer vars främsta uppgift är att förespråka arbetstagarna avspeglar en konflikt mellan klass och kön i frågan.

På grund av studiens begränsningar i form av tid och omfattning fokuserar jag på klassperspektivet. Jag undersöker om en konflikt mellan klass och kön återfinns när fackföreningar uttalar sig om förslag om en mer individualiserad föräldrapenning. Om kvotering i föräldrapenningen formuleras som något som gynnar *alla* kvinnor är det av vikt att undersöka om alla kvinnor inkluderas i den gruppen. Fackföreningar som organisation har makt att definiera kvoteringens betydelse och föreslå lösningar, med möjlig påverkan på politiken. Hur föreningarna resonerar i frågan, vilka idéer och antaganden de ger uttryck för, kan därför bidra till att synliggöra respektive osynliggöra grupper av kvinnor. Därför anser jag det vara viktigt att analysera föreningarnas utlåtande i frågan. Syftet med studien är att blottlägga vilka antaganden och föreställningar som föreningarnas resonemang bygger på, och därmed synliggöra vilka gruppers intressen som förespråkas. Studiens frågeställning är därför följande:

Vilka föreställningar om förhållandet mellan klass och kön avspeglas när fackföreningar resonerar i frågan om en mer individualiserad föräldrapenning?

1.2 Föräldrapenningen

Föräldrapenningen har sin början i den moderskapshjälp som sjukkassor delade ut till sina medlemmar 1913. Först år 1973 inkluderades båda föräldrarna i försäkringen, vilket innebar att det ekonomiska stödet inte längre var riktat enbart till kvinnor (Björk Eydal & Rostgaard 2011:167). Förändringen gjordes för att signalera att omvårdnaden om och ansvaret för barn ska delas mellan båda föräldrarna. Tanken var att även pappan skulle vänja sig vid omvårdnadsarbetet och att det i sin tur skulle kunna påverka arbetsfördelningen mellan föräldrarna. Syftet var också att öka jämlikheten mellan barn i familjer med olika inkomstnivåer (SOU 2017:101, s. 129).

År 1995 reserverades den första månaden för vardera föräldern. Reformen syftade till att öka jämställdheten i familjen och samhället (Duvander m.fl. 2015, s. 143). Utredningen hänvisade även till forskning som visade på betydelsen av en nära relation mellan pappa och barn från tidig ålder. År 2002 reserverades ytterligare en månad (Björk Eydal & Rostgaard 2011, s. 168). Syftet med reformen var huvudsakligen att förenkla kombinationen av föräldraskap och arbete. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen hänvisade också till barnets rätt till båda sina föräldrar och den första reserverade månadens positiva effekt på pappors föräldrapenninguttag (SOU 2017:101, s. 146).

Under koalitionsregeringen mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet infördes år 2016 en tredje reserverad månad i föräldraförsäkringen och så ser föräldrapenningen ut idag. I föräldraförsäkringen finns idag två föräldrapenningförmåner, en som lämnas vid barns födsel eller adoption och en tillfällig föräldrapenning som lämnas vid vård av sjukt barn (SOU 2017:101, s. 97). I den här studien behandlas den först nämnda föräldrapenningen som går till föräldrar som vårdar barn under en tid när de inte arbetar, eller avstår från arbete, för att vårda barn. Ersättningstiden är 480 dagar varav 90 dagar är reserverade för vardera föräldern, vid gemensam vårdnad (SFS 2015:674). Föräldrapenningen lämnas fram till att barnet fyllt tolv år. Den tredje kvoterade månaden infördes i syfte att stärka incitamenten för ett jämställt uttag av föräldrapenningen, men samtidigt ge utrymme för flexibilitet för föräldrarna.

Tre mål har varit gemensamma för alla reformer som inneburit ökad kvotering i föräldrapenningen. Målen har varit att främja jämlikhet i fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, och som en följd av det även jämlikhet på arbetsmarknaden och arbetsplatsen, samt att värna om barnens rätt till båda sina föräldrar. Trots de reformer som genomförts i syfte att främja ett jämställt uttag är det dock fortfarande långt ifrån jämlikt mellan män och kvinnor. Under år 2016 gick 73 procent av alla utbetalda föräldrapenningdagar till kvinnor (Försäkringskassan 2017a, s. 20). Andelen dagar som gick till män var alltså enbart 27 procent, vilket innebar en ökning med drygt 11 procent från 2002 (ibid.). Trots flertal reformer ökade pappors uttag alltså enbart med 11 procent under 14 år.

Med anledning av det ojämlika föräldrapenninguttaget tillkallade regeringen en särskild utredning i februari 2016. Uppdraget var att göra en översyn av reglerna i föräldraförsäkringen. Utredningens syfte var att föreslå åtgärder som syftar till att öka föräldraförsäkringens bidrag till jämställdhet på arbetsmarknaden och i föräldraskapet, samt ge goda uppväxtvillkor för barn (SOU 2017:101). Utmärkande för utredningens slutbetänkande är förslag om en tredelning av föräldrapenningen, där fem månader reserveras för vardera föräldern. Inom utredningens uppdrag ingick även ett utvärderande om en helt individuell uppdelning av föräldrapenningen. Slutbetänkandets rekommendation var att inte dela upp dagarna helt mellan föräldrarna. Den främsta anledningen till rekommendation är den stora beteendeförändring som en sådan reform skulle innebära. Kvinnor skulle behöva sänka sitt nuvarande uttag med 35 procent och männen öka sitt med 116 procent (SOU 2017:101, s. 497). Det finns därför en risk att införandet av en individualisering skulle innebära att barnets totala tid hemma med föräldrarna minskar, ifall en sådan stor beteendeförändring inte sker.

Ytterligare två betydande förslag på åtgärder är rätten att överlåta en månad av föräldrapenningen till en person som inte är, eller likställs med, förälder till barnet (SOU 2017:101, s. 79) samt en ny tidsbegränsning. Utredningen föreslår totalt 460 föräldrapenningdagar och tidsbegränsningen innebär att 390 av dessa måste tas ut under barnets tre första levnadsår (SOU 2017:101, s. 68). På så vis skulle det inte gå att spara föräldrapenningdagar för att arbeta deltid under en längre tid såsom är vanligt att kvinnor gör idag. Detta är vad som avses med deltidsproblematiken.

Slutbetänkandet till Utredningen om en modern föräldraförsäkring lämnades över i december 2017 och det är fackföreningarnas ställningstagande gentemot förslagen som är studieobjekt för analysen

2 Teori

Reformerna som genomförts i föräldrapenningen är utformade som ett medel för att främja jämställdheten mellan män och kvinnor. En ökad kvotering uttrycks därför som en jämställdhetspolitisk åtgärd. Av den anledningen redogör jag i det här kapitlet för tidigare forskning kring diskurser inom jämställdhetspolitiken. Jag kopplar även studierna till den statistik som publicerats vad gäller föräldrapenningen, samt motiverar behovet av min analys. Därefter presenterar jag intersektionalitet som ingår i mitt teoretiska ramverk. Slutligen sammanfattar jag kapitlet och sammankopplar det med mitt metodval.

2.1 Tidigare forskning

I konflikten inom Socialdemokraterna lyfte motståndarna motsättningen mellan klass och kön vad gäller kvotering i föräldrapenningen. Motståndare mot en tredelad föräldrapenning idag betonar dock främst en motsättning mellan frihet och jämställdhet (Duvander & Johansson 2015, s. 362). Föräldrarnas rätt att själva välja uttalas som en motsättning till ökad kvotering. Värden som valfrihet och individualitet är karaktäriserande för den liberala jämställdhetsdiskurs som statsvetaren Katharina Tollin identifierar i sin avhandling (2011, s. 162). Tollin undersöker hur de diskursiva grunderna i debatten kring jämställdhetspolitiken har förskjutits under tidsperioden 1971-2006, samt vilka maktförhållanden som synliggörs.

Studien visar att kön aktivt hållits isär från en sammanlänkning med klass och andra sociala maktförhållanden i diskursen. Tollin menar att rörelsen gjort jämställdhetspolitiken samstämmig med den nyliberala politiska logik som blev dominerande under 1990-talet och 2000-talet. Genom att avskilja feminism och jämställdhetspolitik från den sociala och ekonomiska politiken har jämställdhetsdiskurser begränsats till att enbart kritisera ett maktförhållanden som bygger på kön (2011, s. 163). Tollin menar att jämställdhetspolitiken genom den diskursiva förskjutningen gradvis har blivit frikopplad från vänster- och högerideologier. Jämställdhet har istället artikulerats som en gränsöverskridande fråga som samlar alla kvinnors gemensamma intressen. Maktstrukturer som exempelvis råder i arbetslivet och löneskillnader mellan olika kvinnogrupper osynliggörs således i en liberal jämställdhetsdiskurs.

I den moderna liberalfeministiska kampen är kvinnors rätt till jämlikhet i arbetsliv och politik centralt. Målen omfattar bland annat lika lön, lika villkor på arbetsmarknaden och lika tillgång till viktiga poster i yrkes- och politiskt liv (Gemzöe 2002, s. 37). Grundtanken är att en integrering av fler kvinnor på olika

poster i samhället kommer upphäva kvinnors underordnade position. Fokus är på den offentliga sfären och arbetsmarknaden (2002, s. 42). Den liberala jämställdhetsdiskurs som Tollin identifierar, som också syns i debatten kring kvoteringen i föräldrapenning, har möjliggjorts av ett uteslutande av relationen mellan klass och kön vad gäller ojämställdheten mellan män och kvinnor (2011, s. 166). Maktstrukturer i form av exempelvis löneskillnader som skiljer sig kvinnor emellan, exkluderas således i diskussioner om jämställdhet.

Samtidigt visar studier att maktförhållandet mellan könen inte är det enda närvarande när föräldrapenningen ska fördelas. Marianne Sundström och Ann-Zofie Duvander påvisar att både mamman och pappans inkomstnivå har en positiv effekt på pappors föräldrapenninguttag (2002, s. 442). Sambanden gäller dock enbart upp till föräldrapenningens inkomsttak. Bland pappor på samma inkomstnivå visar studien också att de med högre utbildning använder en större andel av föräldrapenningen (2002, s. 433). Även mammors utbildningsnivå har en positiv effekt på pappors föräldrapenninguttag. Sundström och Duvander argumenterar också för att föräldrarnas position på arbetsmarknaden har betydande effekter på pappors uttag av föräldraledighet (2002, s. 443). Hypotesen är att kvinnor med högre utbildning och hög inkomst är mer jobbfokuserade och benägna att återgå till arbetet tidigt efter barnet, och därmed dela ledigheten mer lika med pappan. Resultatet talar alltså för att föräldrapenninguttaget är mer jämlikt i familjer där föräldrarna har högre inkomst och högre utbildning. Statistiska centralbyrån påvisar också ett samband mellan utbildning och inkomst, där högre utbildning korrelerar med högre inkomst (SCB 2016b).

En annan möjlig förklaring till sambandet är att kostnaden för pappans föräldraledighet blir mindre ju högre inkomst mamman har (Sundström & Duvander 2002, s. 440). Den positiva effekt pappans inkomstnivå har förklarar Sundström och Duvander också med att män med hög inkomst ofta är mindre utsatta och osäkra på sina arbetsplatser (2002, s. 440). De kan därför vara frånvarande från arbetsplatsen och ta ut föräldrapenning utan att oro sig för sin ställning i arbetet. Familjens totala inkomstnivå kan också vara en avgörande faktor när föräldrar fördelar ledigheten mellan sig. Detta eftersom familjer med hög inkomst i större utsträckning har råd med det inkomstbortfall som följer när pappan, som vanligtvis tjänar mer, tar ut föräldrapenning. Även den statistik som presenteras i Socialförsäkringsrapporten stödjer sambandet mellan föräldrapenninguttag och föräldrarnas utbildning och inkomstnivå (Försäkringskassan 2017b, s. 63). Pappans andel av föräldrapenninguttaget är minst, och därför ojämställdheten störst, i de familjer där båda föräldrar har låg inkomst (Sundström & Duvander 2002, s. 43).

Tidigare studier på området påvisar alltså att andra maktförhållanden, i form av inkomstnivå och utbildning, är närvarande när det handlar om det ojämlika föräldrapenninguttaget. Skillnader kvinnor emellan i form av exempelvis lön spelar en avgörande roll när föräldrar ska fördela föräldrapenningen mellan sig. Maktförhållandet baserad på klass avskiljs från diskussioner kring ojämställdhet i en liberal jämställdhetsdiskurs.

Med klass avser jag i studien de samband som statistiken bekräftar vad gäller föräldrapenninguttag, alltså inkomst- och utbildningsnivå. Min användning av

termen klass avviker därför från vad som vanligtvis avses med klass inom den samhällsvetenskapliga forskningen. En mer vedertagen definition av begreppet är exempelvis Max Webers förståelse där klass får sin betydelse i relation till den materiella produktionen (NE 2018a). Uppgifter om föräldrars position i den materiella produktionen är dock inte tillgängliga för den här studien. Jag utgår därför från de samband som Försäkringskassan rapporterar vad gäller föräldrapenninguttaget, avseende inkomstnivå och utbildningsnivå. Enligt de samband som SCB rapporterar innebär en högre utbildningsnivå också ofta högre inkomst (2016b).

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning att den konflikt mellan klass och kön som motståndarna inom Socialdemokraterna uttryckte är närvarande när föräldrar ska fördela föräldrapenningen mellan sig. Det finns därför anledning att ifrågasätta reformerna i föräldrapenningen som innebär ökad kvotering utifrån den motsättningen. Nedanstående citat från expertgruppen för studier i offentlig ekonomi exemplifierar (ESO 2015:5, s. 150):

Stora skillnader mellan socioekonomiska grupper tyder på att alla människor inte har samma möjlighet till ett jämställt liv. Om jämställdhet är ett centralt politiskt mål kan den inte vara en rättighet som framförallt tillkommer dem med hög utbildning och goda inkomster.

Trots detta karaktäriseras ifrågasättandet av kvoteringen i föräldrapenningen främst av föreställningen om en motsättning mellan jämställdhet och frihet (Duvander & Johansson 2015, s. 362). Statistiken tyder dock på att andra makthierarkier spela roll, utöver den som synliggörs i en liberal jämställdhetsdiskurs. Jag vill undersöka om fackföreningarna avspeglar en motsättning mellan klass och kön när de tar ställning i frågan. Jag söker således efter en interaktion mellan makthierarkier baserade på klass och kön. Av den anledningen använder jag mig av teorin om intersektionalitet.

2.2 Intersektionalitet

Begreppet intersektionalitet introducerades 1989 av den amerikanska juridikprofessorn Kimberlé Crenshaw (Lykke 2010, s. 54). Begreppet användes ursprungligen för att beskriva de olika förtryckande system som svarta kvinnor i USA upplevde inom rättssystemet (Smooth 2013, s. 17). Crenshaw menade att det ensidiga juridiska ramverk som användes för att besluta om diskriminering, misslyckades med att identifiera de olika makthierarkier svarta kvinnor föll offer för. Makthierarkierna utgjordes av ras, kön samt socioekonomiska förhållanden (ibid.). Begreppet intersektionalitet syftar på hur olika sociala identitetskategorier såsom exempelvis etnicitet, kön, sexualitet och klass är sammanbundna. Tillsammans producerar de olika upplevelser av privilegier och förtryck för olika människor (2013, s. 11). Intersektionalitet har vidare utvecklats till ett teoretiskt forskningsområde som undersöker hur interaktionen mellan olika sociala identitetskategorier påverkar och definierar sociala maktförhållanden (ibid.).

Begreppet sätter därmed ord på missnöjet med att behandla kvinnor som en homogen grupp med gemensamma intressen. Teorin om intersektionalitet kan användas som ett metodologiskt verktyg för att analysera hur olika typer av maktförhållanden konstrueras genom diskursiva, institutionella eller strukturella kategoriseringar (Lykke 2010, s. 50).

Den intersektionella analysen syftar således till att synliggöra alla de olika system av förtryck som organiserar samhället (Smooth 2013, s. 11). Till skillnad från den liberala jämställdhetsdiskursen, som uttalar jämställdhetspolitiken som förenande av alla kvinnors gemensamma intressen, syftar den intersektionella analysen till att synliggöra skillnader kvinnor emellan. Syftet är att identifiera och synliggöra de olika typer av maktförhållanden som interagerar inom ett område. Jag använder teorin för att undersöka om fackföreningarnas ställningstagande använder den liberala jämställdhetsdiskursen som enbart uttrycker könsdimensionen, eller om de inkluderar andra maktförhållanden med avseende på klass. Studiens syfte är att med hjälp av ett intersektionellt perspektiv blottlägga vilka gruppers intressen som synliggörs i fackföreningarnas uttalanden.

En liberal jämställdhetsdiskurs förutsätter ett ensidigt fokus på maktförhållandet baserat på kön. Det innebär att andra makthierarkier, i form av exempelvis klass, exkluderas. Som redan nämnts visar tidigare studier dock att även makthierarkier i form av utbildning och inkomst påverkar föräldrapenninguttaget (Försäkringskassan 2017b, Sundström & Duvander 2002). Studier visar också att även andra faktorer, som står i kontrast till den liberala jämställdhetsdiskursen, har effekt på fördelningen av föräldrapenningen – faktorer som inte synliggörs i en liberal jämställdhetsdiskurs.

Den liberala kampen för jämställdhet fokuserar på det offentliga och kvinnors ställning på arbetsmarknaden och i politiken, avskilt från den privata sfären och hemmet (Gemzöe 2002:37). Studier visar dock att kvinnor lägger ner mer tid på det obetalda arbetet i hemmet än vad män gör, och att det har betydelse för föräldrapenninguttaget. Den andel hushållsarbete som kvinnor utför i jämförelse med männen ökar ju större ojämlikheten är i föräldrapenninguttaget (Försäkringskassan 2013, s. 24). Fördelningen av det obetalda hemarbetet är också avhängigt attityder och könsnormer kring män och kvinnor, som också påvisats ha en effekt på fördelningen av föräldrapenninguttaget. Förväntningar på och normer för föräldraskapet ser olika ut för män och kvinnor.

Pappor upplever oftare än mammor svårigheter på arbetsplatsen, där de möts av negativa attityder från arbetsgivare och kollegor när det väljer att vara föräldralediga (Sundström & Duvander 2002, s. 437). På motsatt sätt förväntas kvinnor ta det större ansvaret för hemmet och barnen. De kan därför möta negativa attityder på arbetsplatsen när de exempelvis inte tar ut den större andelen föräldrapenning eller går ner i deltid efter föräldraledigheten (Wahl m.fl. 2011, s. 104). Detta eftersom könsnormer omfattar förväntningar på kvinnor att ta ett större ansvar för hem och barn (2011, s. 104). Könsnormerna och attityderna som föräldrarna möter på arbetsplatsen kan därför leda till att föräldrapenning fördelas ojämnt mellan dem.

Lars Plantin visar också att attityder och normer kring föräldraskap kan se olika ut beroende på ekonomiska omständigheter och klass (2007). Plantin studie

visar att föräldrar som lever under svåra ekonomiska omständigheter tenderar att fördela föräldrapenningen på ett traditionellt och könsstereotypiskt sätt (2007, s. 93). Studien påvisar att arbetarklassfamiljer i större utsträckning upprätthåller traditionella könsroller i familjelivet. Av den anledningen tar mamman ut majoriteten av föräldrapenningen i gruppen låginkomsttagare.

Tidigare studier tyder alltså på att en interaktion mellan makthierarkier baserade på klass och kön även återfinns inom den privata sfären, vad gäller föräldrapenningen. Även könsnormer och fördelningen av det obetalda hemarbetet har en påverkan på hur föräldrar fördelar föräldrapenningen mellan sig. Fackföreningarna resonemang kring hemmet och det privata är således också av vikt att analysera. Detta för att tolka om en interaktion mellan klass och kön är närvarande. Med hänsyn till studiens begränsningar utgår jag enbart från de faktorer som står i direkt kontrast till de föreställningar som den liberala jämställdhetsdiskursen ger uttryck för.

Viktigt att nämna är att även andra faktorer och maktförhållanden påverkar föräldrapenningsuttaget. Några exempel är ålder, demografi och föräldrarnas födelse-land (Duvander m.fl. 2015, s. 52-53, Duvander & Lammi-Taskula 2011, s. 59). Ann-Zofie Duvander och Eleonora Mussino påvisar exempelvis en skillnad i föräldrapenninguttag mellan infödda kvinnor och immigrerade kvinnor i Sverige (2016). I och med att reformerna i föräldrapenningen uttrycks som ett medel för att främja jämställdheten mellan män och kvinnor, behandlar analysen också enbart heterosexuella parrelationer. Av samma anledning inkluderas också enbart föräldrapar som har gemensam vårdnad om barnet. Eftersom föräldrapenningen är inkomstbaserad diskuterar studien främst arbetstagande föräldrar.

2.3 Sammanfattning

Jag ämnar analysera vilka föreställningar om förhållandet mellan klass och kön som fackföreningarnas resonemang kring kvotering avspeglar. I analysen utgår jag från de kategorier jag presenterat i mitt teoretiska ramverk i form av utbildning, inkomst, könsnormer, betalt arbete och obetalt arbete. Jag undersöker om och hur dessa faktorer uttalas i resonemang kring föräldrapenningen.

Reformen som innebär ökad kvotering i föräldrapenningen uttalas som en jämställdhetsreform. Jag använder teorin om intersektionalitet för att undersöka vilka makthierarkier som synliggörs när fackföreningar talar om ökad kvotering som en jämställdhetsreform. Detta för att undersöka om skillnader kvinnor emellan, i form av exempelvis inkomst, synliggörs i diskursen. Det intersektionella perspektivet passar väl tillsammans med syftet i den kritiska diskursanalysen. Målet med den kritiska diskursanalysen är att avslöja den roll diskurser spelar i upprätthållandet av ojämlika maktförhållanden (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 70). Jag använder det intersektionella perspektivet för att diskursivt undersöka om fackföreningarna reproducerar ett ensidigt fokus på maktförhållandet mellan könen.

3 Metod och material

Jag har valt att undersöka fackföreningarnas uttalanden genom diskursanalys. I det här kapitlet presenterar jag metoden kritisk diskursanalys. Jag redogör också för de diskursanalytiska verktyg jag använder mig av i form av Faircloughs tredimensionella modell, samt redogör för hur jag avser använda teorierna och metoderna i studien. I slutet av kapitlet sammanfattar jag mitt teoretiska ramverk och för en diskussion kring studiens validitet.

3.1 Kritisk diskursanalys

En diskurs kan förstås som ett bestämt sätt att tala om och förstå omvärlden. Centralt för diskursanalysen som metod är också uppfattningen att sättet vi talar på inte neutralt avspeglar världen, utan spelar en aktiv roll i konstruerandet av den (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 7). Analysmetoden utgår därför från ett socialkonstruktionistiskt perspektiv (2000, s. 9). Socialkonstruktionismen förutsätter uppfattningen att vår kunskap om världen inte bör betraktas som objektiv sanning. Våra uppfattningar om världen är enbart en föreställning av den, bland flera möjliga. Föreställningarna möjliggör och begränsar också handling (2000, s. 12). Det är dessa uppfattningar och föreställningar om världen som är diskursanalysens studieobjekt. Diskursanalys som metod passar därför studien väl då fokus inte ligger på fackföreningarnas position i frågan. Fokus är istället på vilka föreställningar av ojämlikheten i föräldrampenningen och kvoteringen som uttalas.

Mer specifikt har jag valt den kritiska diskursanalysen som metod. Metoden är kritisk i den mening att studiet av diskurser har som ändamål att avslöja den roll diskurser spelar i upprätthållandet av ojämlika maktförhållanden (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 70). Metoden skiljer sig därför från övriga diskursanalytiska metoder då studiens intresse är förutbestämt och presenteras inledningsvis (Meyer 2001, s. 15). Den kritiska diskursanalysen problematiserar och undersöker relationen mellan diskursiv praktik, social utveckling och förändring (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 69). Uppfattningen är att språkbruk och användande av diskurser har sociala konsekvenser i samhället. Eftersom metoden avser avslöja diskursers upprätthållande av ojämlika maktförhållanden passar den väl tillsammans med teorin om intersektionalitet. Med kritisk diskursanalys som metod ämnar jag granska fackföreningars uttalanden för att ta reda på om de bidrar till ett reproducerande och upprätthållande, eller ett ifrågasättande, av ojämlika maktförhållanden mellan sociala grupper. Till skillnad från exempelvis diskursteori fungerar diskurser här ideologiskt, eftersom de

effekter diskurser har i form av skapande och reproducerande av maktförhållanden förstås som ideologiska effekter (ibid.). Den kritiska diskursanalysen fokuserar alltså både på hur diskurser konstruerar vår uppfattning av världen och på den roll konstruktionerna spelar i främjandet av olika gruppers intressen. Metoden stämmer således väl överens med studiens syfte, att blottlägga vilka gruppers intressen som synliggörs i fackföreningarnas uttalanden.

Den kritiska diskursanalysens förståelse av diskursers funktion skiljer sig från exempelvis Chantal och Mouffes diskursteori. Detta eftersom uppfattningen att diskurser både är konstruerande och konstruerade är centralt inom den kritiska diskursanalysen (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 71). Diskurser formas av en social struktur likaväl som diskurser påverkar och formar strukturen (Bergström & Boréus 2012, s. 374). Karaktäriserande för den kritiska diskursanalysen är också uppfattningen att alla diskurser är historiska och därför bara kan förstås i förhållande till dess kontext (Meyer 2001, s. 14). Av den anledningen redogör jag för diskursernas sammanhang i form av fackföreningarnas medlemsgrupper och profiler i samband med materialet. Jag har valt Faircloughs tredimensionella modell som analysverktyg i studien.

3.2 Den tredimensionella modellen

Norman Fairclough använder begreppet diskurs på två olika sätt. Dels som den abstrakta förståelsen av diskurs: allt språkbruk och social praktik, men också som beteckning på ett bestämt sätt att tala som ger betydelse åt världen utifrån ett specifikt perspektiv (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 72). En sådan bestämd diskurs kan exempelvis vara en feministisk diskurs, en nyliberal diskurs eller en marxistisk diskurs. I den här studien undersöks en liberal jämställdhetsdiskurs respektive konstruktiv jämställdhetsdiskurs.

Centralt för Faircloughs angreppssätt är uppfattningen att diskurser står i ett dialektiskt förhållande till andra sociala dimensioner (Fairclough 2016, s. 87). Diskurs förstås därför som en form av social praktik som reproducerar och förändrar kunskap, samtidigt som den formas av andra sociala praktiker (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 71). Diskurser är således som nämnt konstituerande men också konstituerade. Faircloughs kritiska diskursanalys fokuserar därför på förhållandet mellan språkbruk och andra sociala praktiker eftersom de är ömsesidigt konstruerande av varandra (Fairclough 2016, s. 87). Fairclough menar att man bör fokusera på två dimensioner i analys av en diskurs: den kommunikativa händelsen – fallet av språkbruk, det vill säga texten som ska analyseras – och diskursordningen, som avser alla de olika diskurstyper som är aktuella inom området. Faircloughs modell innefattar en förståelse av den kommunikativa händelsen i tre olika dimensioner (2016, s. 87):

- *Text*: dess egenskaper och lingvistiska uppbyggnad

- *Diskursiv praktik*: diskurser och genrer som uttrycks i produktionen och konsumtionen av texten
- *Social praktik*: huruvida den diskursiva praktiken reproducerar eller ifrågasätter den rådande diskursordningen samt vilka sociala konsekvenser som följer

De olika dimensionerna är integrerade. Textens egenskaper samverkar med produktions- och konsumtionsprocesser, och omvänt. Samtidigt är det bara genom diskursiv praktik, när människor använder språket, som textens egenskaper formar och formas av social praktik (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 75). Fairclough menar dock att de olika dimensionerna bör åtskiljas i analysen för möjliggöra en analys av förhållandet mellan dem (Fairclough 2016, s. 87). Textanalysen fokuserar på textens formella drag, vokabulär, grammatik osv. Analysen av diskursiv praktik fokuserar på huruvida texten bygger på redan existerande former av diskurs. Analysen av den sociala praktiken drar slutligen slutsatser om huruvida den diskursiva praktiken bidrar till att konstituera diskursordningen på området, eller ifrågasätter och förändrar den (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 75). Målet med analysen är således att kartlägga relationerna mellan språkbruk och sociala praktiker (Fairclough 2016, s. 87).

Fokus i Faircloughs modell är på den roll diskursiv praktik spelar i konsoliderandet av den sociala ordningen. Detta undersöks genom en analys av den kommunikativa händelsen som en del av diskursordningen (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 76). Diskursordningen utgör därför både struktur och praktik. Jag exemplifierar: när en aktör använder en feministisk diskurs bygger hen på ett redan existerande system, även kallat diskursordningen, men aktörens användning av diskursen bidrar samtidigt till att konstituera systemet. Diskursordningen utgör de resurser som står till förfogande för språkbrukare, den möjliggör och begränsar vad som kan sägas (ibid.). Språkbrukare har samtidigt möjlighet att använda diskurserna på området på ett nytt sätt, eller använda diskurstyper från andra områden. Flera olika diskurser kan alltså användas inom samma område. Det kan således pågå en kamp inom diskursordningen över hur uppfattningen av området ska formas (2000, s. 77). Diskursanalysen söker identifiera de olika diskurserna som används på området.

Det kan alltså finnas en konflikt mellan olika diskurstyper när aktörer uttalar sig om kvotering i föräldrapenningen. Jag undersöker om de faktorer som står i konflikt till uppfattningen som den liberala jämställdhetsdiskursen uttrycker. En sådan konflikt kan exempelvis uttalas i resonemang som bygger på könsnormers betydelse för det ojämlika föräldrapenninguttaget. Könsnormer är också ofta sammanbundna med den ojämlika fördelningen av det obetalda hemarbetet. En sådan diskurs, som står i kontrast till den liberala jämställdhetsdiskursen, betecknar jag konstruktiv jämställdhetsdiskurs i analysen.

Fairclough menar att vi inom kritisk diskursanalys inte kan separera metod och teori (Fairclough 2016, s. 91). Modellen Fairclough presenterar ska förstås som ett teoretiskt ramverk utifrån vilket forskare väljer specifika metoder, baserat på vad som lämpar sig bäst för analysobjektet (2016, s. 91). Det här teoretiska avsnittet redogör därför inte uttömmande för alla Faircloughs diskursanalytiska

verktyg. De teoretiska antaganden som utgör den tredimensionella modellen gör också angreppssättet speciellt passande för transdisciplinär forskning (2016, s. 105). Detta på grund av fokus på relationen mellan språkbruket och sociala praktiker, till skillnad från enbart text. För att kunna dra slutsatser om de sociala konsekvenserna av språkbruket menar Fairclough därför att analysen måste kombineras med andra sociala teorier och forskning (2016, s. 105). Jag har valt att använda teorin om intersektionalitet, som är ett användbart verktyg för att analysera konflikten som uppstår mellan klass och kön. Slutsatserna som kan dras om social praktik är dock begränsade på grund av studiens omfattning och materialets storlek. Av den anledningen är mitt fokus i analysen på fackföreningarnas texter och produktionsprocessen i den diskursiva praktiken. Studien inkluderar alltså inte mottagaren av diskurserna i konsumtionsprocessen. Analysen fokuserar på de diskurser som fackföreningarna använder sig av. Avslutningsvis förs en diskussion om möjliga sociala konsekvenser av diskurserna kopplad till statistik över tidigare reformer i föräldrapenningen.

3.3 Material

Den kommunikativa händelsen, alltså fallet av språkbruk, som utgör analysens studieobjekt är fackföreningars publicerade ställningstagande gentemot förslag om en ökad kvotering i föräldrapenningen. Eftersom majoriteten av fackföreningarna samlas i centralorganisationer hänvisar många av de enskilda förbunden till centralorganisationens ställningstagande vad gäller föräldrapenningen. Av den anledningen har jag valt att analysera Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Landsorganisationen (LO). Jag inkluderar även de två största LO-förbunden Kommunalarbetareförbundet och Industrifacket Metall eftersom de båda publicerade egna ställningstaganden i frågan. De utgjorde också tillsammans över hälften av LOs medlemmar år 2017 (Arbetet 2018).

Materialet utgörs främst av de pressmeddelanden fackföreningarna publicerade i samband med att föräldraförsäkringsutredningen lämnades till riksdagen i december 2017. Saco och TCO lämnade också remissvar avseende slutbetänkandet (TCO 2018a, SACO 2018a). De förslag om förändringar i föräldraförsäkringsbalken som regeringen ville ha synpunkter på gällde dock inte ökad kvotering i föräldrapenningen. Därför ingår inte remissvaren i studiens material. LO skrev också ett särskilt yttrande till utredningen. En utredare från organisationen var en del i utredningens expertgrupp (SOU 2017:101). Av den anledningen publicerade LO inte något pressmeddelande i december och organisationens särskilda yttrande till utredningen ingår istället i materialet. Eftersom texttypen och språket i ett särskilt yttrande skiljer sig från ett pressmeddelande inkluderar jag även ett tidigare pressmeddelande angående föräldraförsäkringen. Kommunalarbetareförbundets material avviker också från övriga. Förbundet tog ställning i ett blogginlägg i samband med utredningen,

istället för ett pressmeddelande. På grund av att TCOs pressmeddelande var mycket kort inkluderas även ett pressmeddelande som organisationen publicerades i april 2018 angående föräldrappenningen.

Organisationerna skiljer sig åt men har också likheter emellan sig avseende deras medlemsgrupper. Dessa sammanhang i form av organisationernas medlemmar och profiler kan avspeglas i vilka diskurser de använder i frågan. Exempelvis vänder sig Saco och TCO främst till grupper med högre inkomster. Saco samlar närmre 700 000 medlemmar i 23 olika fackförbund, bland andra Civilekonomerna, Sveriges Arkitekter, Sveriges Ingenjörer och diverse olika akademikerförbund (SACO 2017a). Organisationen utger sig för att driva akademikers frågor och arbetar för att utbildning ska löna sig (SACO 2018b) Organisationen representerar alltså främst grupper med hög utbildning som enligt SCB även tenderar att ha en inkomst som överskrider genomsnittet (SCB 2016a). Det pressmeddelande som analyseras publicerades den 18onde december 2017 (SACO 2017b).

TCO samlar över 600 000 medlemmar i 14 olika förbund, bland andra Finansförbundet, Försvarsförbundet, och Unionen. Organisationen utger sig för att ge röst åt ”professionella välutbildade människor” (TCO 2016). Alltså vänder sig även TCO till grupper med hög utbildning. Den genomsnittliga lönen för tjänstemän överstiger också medellönen på arbetsmarknaden, till skillnad från arbetares lönestatistik som understiger medellönen (SCB 2016b). Både Saco och TCO representerar alltså främst arbetstagare med högre inkomster och utbildning. I analysen ingår två pressmeddelanden publicerade av TCO. Det ena publicerades i 18onde december 2017 (TCO 2017) och det andra 24e april 2018 (TCO 2018).

Landsorganisationen samlar 14 fackförbund, utöver Kommunal och IF Metall även Elektrikerförbundet, Byggnadsarbetarförbundet, Handelsanställdas. Till skillnad från Saco och TCO vänder sig LO-förbunden främst till arbetaryrkena. LO betecknar själv organisationen som arbetande för ”trygghet för vanligt folk” (LO 2018). Studien analyserar LOs särskilda yttrande i utredningen (SOU 2017:101, s. 719-721) samt ett pressmeddelande som publicerades i juni 2016 (LO 2016). Kommunalarbetarförbundet ingår i Landsorganisationen och vänder sig till liknande grupper. Utmärkande för Kommunal är dock den stora majoritet kvinnor i medlemsgrupper. År 2016 var 79 procent av förbundets medlemmar kvinnor (Kommunals årsredovisning 2016). Det blogginlägg som analyseras publicerades 17 december 2017 (Kommunal 2017). IF Metall utmärker sig från övriga studien eftersom det är det enda förbundet som presenterar sin egen profil som feministisk (IF Metall, 2018). Det pressmeddelande som analyseras publicerades 18 december 2017 (IF Metall 2017).

3.4 Sammanfattning och validitet

Jag undersöker vilka föreställningar om förhållandet mellan klass och kön som återfinns när fackföreningar uttalar sig om förslag om ökad kvotering i

föräldrapenningen. Jag använder kritisk diskursanalys som metod då studiens syfte är att blottlägga vilka gruppers intressen som synliggörs och om diskursen således bidrar till ett reproducerande av ojämlika maktförhållanden. Analysverktyget i studien är Faircloughs tredimensionella modell med fokus på diskursiv praktik, alltså identifiering av de diskurser som föreningarna använder.

Jag använder också teorin om intersektionalitet eftersom jag söker efter interaktionen mellan olika maktförhållanden i form av klass och kön vad gäller kvoteringen i föräldrapenningen. Ett intersektionellt perspektiv möjliggör en tolkning av om maktförhållanden kvinnor emellan synliggörs i uttalandena. Jag fokuserar på fackföreningarnas resonemang kring den offentliga sfären respektive den offentliga sfärens betydelse för det ojämlika föräldrapeninguttaget. Detta för att undersöka om fackföreningarna reproducerar en liberal jämställdhetsdiskurs eller en konstruktiv jämställdhetsdiskurs. I både det privata och det offentliga söker jag efter interaktionen mellan olika makt hierarkier.

En diskursanalytisk studie handlar inte i första hand om att undersöka om de föreställningar av världen som diskurserna ger uttryck för är sanna eller inte (Winther Jørgensen & Philips 2000, s. 28). Studien fokuserar istället på vilka mönster som finns i de diskursiva föreställningarna av världen. Eftersom forskaren ofta själv är en del av den kultur som undersöks är det viktigt att i största möjliga utsträckning försöka ställa sig främmande inför materialet. För att underlätta detta bör diskurserna läsas genom en bestämd teori, för att ställa andra frågor till materialet än vad man gör med sin vardagsförståelse (2000, s. 30). Av den anledningen har jag i detta kapitel redogjort utförligt för studiens teoretiska ramverk och de perspektiv genom vilka jag analyserar texterna. Jag har gjort upprepade djupläsningar av materialet kombinerat med översiktsläsningar, för att komma åt olika förståelser av diskurserna. Jag har vid olika tillfällen fokuserat på enbart textanalys, diskursiv praktik eller social praktik och även kombinerat analysverktyget i en läsning.

Av samma anledning menar jag att det är av speciellt stor vikt att diskursanalytiska studier har hög transparens. Därför redogör jag utförligt för de tolkningar jag gjort i analysen av materialet, och de slutsatser jag drar. För att möjliggöra ytterligare insyn i analysprocessen presenterar jag direkta citat från materialet i samband med resultaten i följande kapitel.

4 Analys och resultat

I det här kapitlet presenterar jag analysprocessen och resultaten av studien.

Jag har delat in resultatet baserat på fackföreningarnas resonemang kring den privata sfären respektive den offentliga sfären. Resonemang kring den privata sfären tar sig uttryck i form av faktorerna obetalt arbete och familjeliv. Uppfattningen om den privata sfärens betydelse för föräldrapenninguttaget uttalas också alltid i samband med uppfattningen om könsnormers betydelse. Därför presenteras även normer och förväntningars påverkan på föräldrapenninguttaget, i avsnittet som behandlar den privata sfären.

Resonemang kring den offentliga sfären behandlar arbetsmarknad, arbetsplats och löneskillnader. Jag undersöker fackföreningarnas syn på den privata respektive offentliga sfärens betydelse för föräldrapenninguttaget för att tolka vilka makthierarkier som synliggörs. Kapitlet avslutas med en diskussion om möjliga konsekvenser av uttalandena, alltså den sociala praktiken i diskurserna, kopplat till statistiska samband. Samtliga kursiveringar och parenteser i citaten som presenteras är gjorda av mig.

4.1 Den privata sfären

Karaktäriserande egenskaper för texterna från både LO, Kommunal och IF Metall är upprepade sammankopplingar mellan jämställdhet i hemmet och jämställdhet i arbetet. Det uttalas i form av *betalt* och *obetalt arbete*, *arbetsliv* och *familjeliv* samt *ansvar för hem och barn*. Jämställdhet i hemmet och föräldraskapet uttalas som en förutsättning för jämställdhet på arbetsmarknaden. Alla LO-förbund i studien betonar också betydelsen av hemmet och den privata sfären för föräldrapenninguttaget. Gemensamt för LO-förbunden är också att ojämställdheten i arbetslivet och hemmet sammanbinds och förklaras med könsnormer. Resonemangen kring ojämlikheten i föräldrapenningen avspeglar därmed den konstruktiva jämställdhetsdiskursen som betonar normers betydelse för föräldrarnas handlande.

Centralt i IF Metalls text är normer för män och kvinnors plats både i hemmet och i arbetet. Texten uttalar det ojämlika föräldrapenninguttaget och ojämställdheten som en konsekvens av könsnormerna. Förbundet motsäger sig resonemanget i debatten kring jämställda löner, som de menar ofta uttrycker kritik mot industrinormen. Metalls uttalande betonar istället olika förväntningar på män och kvinnor på arbetsplatsen, som följande citat exemplifierar:

”Ojämställda löner beror allra mest på felaktiga *förväntningar* på kvinnor och män. Att han ska stå för försörjningen och hon ska sköta hemarbetet.”

”De [kvinnorna] får inte samma löner och utvecklingsmöjligheter för att de *förväntas* stanna hemma mer. Samtidigt möts många män som vill ta ut sin del av föräldraledigheten av ifrågasättanden.”

Resonemangen kring jämställdhet i IF Metalls uttalande bygger på föreställningen att normer och förväntningar på män och kvinnor är anledningen till ojämställdheten på arbetsmarknaden. Texten ger således uttryck för en konstruktiv jämställdhetsdiskurs och synliggör de påvisade effekterna som förväntningarna på män och kvinnor har på föräldrapenninguttaget. IF Metalls pressmeddelande är också det enda uttalandet i studien som uttrycker ojämlikheten i föräldrapenningen, och även normerna, som negativt både för män och kvinnor. Detta exemplifieras av följande citat: ”Alla förlorar på att ansvaret för hem och barn är så ojämnt fördelat.” Uttalandet avspeglar således förbundets profil som feministiskt.

Könsnormer är också fokus i Kommunals text. De uttalas främst som betydande i arbetet, men också i samband med föreställningar om män och kvinnors ansvar för omsorgs- och hemarbete. Problematiken kring den deltidsnorm som Kommunal uttalar i citatet är också central i texten. Problemformuleringen exemplifieras av följande citat:

”Dagens ojämställda uttag av föräldraledighet och föräldrapenning slår hårt mot de *yrkesgrupper* Kommunal organiserar. Det bidrar till att befästa deltidsnormen i kvinnodominerade välfärdsyrken.”

”På mansdominerade arbetsplatser finns det en stark *norm* att snabbt återvända till arbetet (...) på kvinnodominerade arbetsplatser finns en stark *norm* att vara hemma länge.”

”Vägen mot en heltidsnorm för medlemmarna i kommunal och ett jämställt föräldraskap stannar inte vid föräldraförsäkringens utformning. Men det går inte att bortse från dess *normerande* effekter.”

Ojämlikheten i föräldrapenninguttaget beskrivs som en konsekvens av de könsnormer som råder både på arbetsplatsen och i föräldraskapet. Målet med reformerna i föräldrapenningen är således att förändra könsnormerna. Som citaten exemplifierar förväntas de ha *normerande effekter*. Resonemanget skiljer sig från den liberala jämställdhetsdiskursens fokus på frihet. Uttalandet tyder snarare på uppfattningen att föräldrar är begränsade av könsnormerna när föräldrapenningen ska fördelas. Lösningen uttalas därför i form av en helt kvoterad föräldrapenning, som beskrivs som ett medel för att förändra normerna. Kommunals text ger uttryck för en konstruktiv jämställdhetsdiskurs, då könsnormerna spelar en betydande roll för ojämlikheten i föräldrapenningen. Citaten uttalar också att Kommunals medlemmar drabbas extra hårt av den ojämlika föräldrapenningen.

Anledningen som anges är könssegregationen som Kommunal menar är större i de välfärdsyrken förbundet organiserar.

LOs pressmeddelande tyder också på en föreställning om normers påverkan på föräldrapenninguttaget. Följande citat exemplifierar:

”Det ses därför av många fortfarande som *'naturligt'* att män i högre grad tar ansvar för det avlönade arbete och kvinnor för det obetalda omsorgs- och hushållsarbetet i hemmet.”

Användningen av ordet naturligt i samband med könsrollerna kan tolkas som att det är normer och könsstereotyper som avses. Att kvinnor tar ut majoriteten av föräldrapenningdagarna uppfattas som naturligt på grund av de normer som är kopplade till kvinnor. Anledningen som ges till det ojämlika uttaget kan således tolkas som en konsekvens av de föreställningar som finns om män och kvinnors ojämlika ansvar över det obetalda omsorgs- och hushållsarbetet. Samtliga LO-förbund ger alltså uttryck för en konstruktiv jämställdhetsdiskurs. Uttalandena synliggör den påverkan som könsnormer och fördelningen av det obetalda hemarbetet har på föräldrapenninguttaget. Resonemangen tyder dock inte på föreställningen att det råder en konflikt mellan klass och kön vad gäller den privata sfären. Den konstruktiva jämställdhetsdiskursen står därför i konflikt med en liberal jämställdhetsdiskurs som enbart kritiserar ett maktförhållande baserat på kön.

LOs särskilda yttrande till utredningen skiljer sig dock från övriga. Organisationens ståndpunkter i frågan utgörs av en helsidas motivering till varför organisationen anser att en individualisering av föräldrapenningen är nödvändig. Detta trots att utredningens rekommendation är emot en individualisering. LO uppmärksammar att en individualisering inte harmonierar med utredningens förslag om att en månad ska kunna överlåtas till närstående som inte är familjemedlem. Följande citat exemplifierar:

”Utredningens uppdrag om att öppna upp försäkringen för fler än kärnfamiljer går på grund av föräldrabalkens begränsning av antalet vårdnadshavare till två personer inte att förena med förslag om fullständig individualisering av försäkringen.”

”Med en förändring av föräldrabalken skulle både målen om regler som tar fasta på flera familjeformer och en individualiserad försäkring gå att uppnå.”

LO ger således uttryck för en mer radikal linje eftersom organisationen utöver föräldraförsäkringen, vill se en förändring av den lag som behandlar rättsförhållandet mellan föräldrar och barn. Argumenten mot en individualisering har främst varit den stora beteendeförändring som det skulle innebära. LO ser dock en *formativ samhällsreform* som lösning på problemet med ojämställdhet på området. Reformerna i föräldraförsäkringen är således inte enbart ett medel för att främja jämställdheten på arbetsmarknaden och föräldraskapet. Målet är istället att förändra normerna och reformera samhället i stort.

LO skriver också att de vill se en ”jämställd och *jämlig* föräldrapenning”. Med *jämställdhet* avses vanligen enbart jämlikhet mellan män och kvinnor, skiljt från *jämlikhet* där alla typer av diskriminering inkluderas (NE 2018b). Användningen av båda termerna i samband med föräldrapenningen tyder på uppfattningen att målet med reformerna inte enbart är att främja jämlikheten mellan könen. Ojämlikhet mellan andra grupper i samhället belyses även här. Citatet skiljer sig således från den liberala jämställdhetsdiskursen. Uttalandet tyder på föreställningen att även andra makthierarkier är närvarande vad gäller föräldrapenningen. Vilka maktförhållanden som interagerar med varandra uttalas dock inte i LOs ståndpunkter. Det är således inte möjligt att tolka om det är interaktionen mellan klass och kön som avses.

Sammanfattningsvis ger resonemangen kring den privata sfären uttryck för att en konflikt mellan den liberala jämställdhetsdiskursen och den konstruktiva jämställdhetsdiskursen återfinns på området. Uttalandena fokuserar på den privata sfären och normers betydelse. De skiljer sig således från liberalfeminismens fokus på arbetsmarknad och löner. Samtidigt avspeglar flera av citaten föreställningen att det enbart är ett maktförhållande baserat på kön som här är närvarande. LOs särskilda yttrande synliggör dock interaktionen mellan olika makthierarkier. Utmärkande för fackföreningarnas uttalande kring den privata sfären är frånvaron av en makthierarki baserad på klass. Ingen av resonemangen kring det privata synliggör skillnader kvinnor emellan baserat på inkomst eller utbildning.

4.2 Den offentliga sfären

Samtliga texter i studien betonar jämställdhet på arbetsplatsen som ett mål för reformerna i föräldraförsäkringen. Ord som fokuserar på det offentliga och arbetslivet tar form i exempelvis *ekonomisk jämställdheten*, *chefsrekrytering*, *livslöner*, *karriärmöjligheter* och *inkomstskillnader* mellan könen. Det är tydligt att det främsta målet med att reformera föräldrapenningen är att främja en mer jämställd arbetsmarknad. Familjers olika *ekonomiska möjligheter*, *sociala och ekonomiska förutsättningar* samt *förutsättningar* i allmänhet är återkommande i flera av texterna. Uttalandena avspeglar uppfattningen att alla familjer inte har samma förutsättningar att dela föräldrapenningen jämlikt. Flera av texterna uppmanar politiker att ta hänsyn till detta i utformningen av försäkringen.

Texterna synliggör således andra makthierarkiers närvaro, utöver den baserat på kön. De texter som uttalar familjers olika *ekonomiska möjligheter* och *förutsättningar* i samband med föräldrapenningen belyser specifikt interaktionen mellan klass och kön. Språkbruket avspeglar alltså uppfattningen att det finns ett maktförhållande mellan ekonomiska omständigheter och kön när det kommer till föräldrapenningen. Resonemangen står i kontrast till den liberala jämställdhetsdiskursens avvisande av makthierarkier baserade på klass.

TCO är den organisation i materialet vars pressmeddelande har störst fokus på ekonomi och löner. Målet med reformerna i föräldrapenningen uttalas enbart som

ekonomisk jämställdhet. Organisationens föreställning om reformer i föräldrapenningen avspeglar uppfattningen att kvinnans ställning i arbetslivet och lika löner är det främsta målet. Hemmet, föräldraskap eller normer inkluderas inte i problemformuleringen och därför inte heller i de exempel på lösningar som presenteras. Uttalandet fastställer att det inte finns någon majoritet i riksdagen för utredningens förslag om en tredelad föräldrapenning.

TCO ger istället en rad utförliga förslag på reformer som de menar: ”kan vara den gyllene medelvägen som kan få brett parlamentariskt stöd”. Samtliga förslag behandlar *positiva ekonomiska incitament* i form av exempelvis en skattefri klumpsumma till föräldrar som delar lika. Även *Nudging* är en term som används tre gånger i texterna och förklaras som ”en metod för att vänligt putta någon i rätt riktning”. TCOs förslag på åtgärder handlar alltså om att uppmuntra föräldrar att själva välja att fördela föräldrapenningen mer jämlikt. Fokus i texten är på ekonomi, löner och föräldrars frihet vilket exemplifieras av följande citat:

”TCO vill också lyfta fram *positiva ekonomiska incitament* och *nudging* som metoder för att få föräldrar att lättare *välja* ett jämnare föräldrapenninguttag.”

”Inför en jämställdhetspeng i föräldraförsäkringen (...). Förslaget *uppmuntrar* föräldrar att dela mer lika på heltidsföräldraledigheten (...).”

”Det ger föräldrar *positiva ekonomiska incitament* att dela lika på heltidsföräldraledigheten när barnet är litet.”

Resonemangen kring jämställdhet bygger på idén att mer pengar i föräldrarnas ficka kommer leda till att föräldrapenninguttaget bli mer jämlikt. Det tyder på en föreställning att familjers ekonomi är avgörande när föräldrapenningen ska fördelas mellan föräldrarna. Könsnormer och den ojämlika fördelningen av det obetalda arbetet exkluderas således från problemformuleringen. Det ojämlika föräldrapenninguttaget uppfattas snarare som en konsekvens av frånvaron av incitament för föräldrarna att *välja* att dela lika. Åtgärderna som föreslås bygger alla på föreställningen att föräldrar är fria att själva välja. Betydelsen av frihet är centralt i TCOs resonemang kring föräldrapenningen, vilket exemplifieras av följande citat:

”Samtidigt är det viktigt (...) att föräldrar även fortsättningsvis i stor utsträckning ska kunna *bestämma* hur det *vill* lägga upp sin föräldraledighet.”

”Med våra förslag kan vi ta kliv framåt mot ökad jämställdhet samtidigt som föräldrar behåller sin *valfrihet* att lägga upp föräldraledigheten utifrån sin familjs *förutsättningar* och preferenser.”

Resonemangen kring förslag om ökad kvotering i föräldrapenningen bygger på föreställningen att det råder en konflikt mellan en individualisering av föräldrapenningen och valfriheten. Uttalandet reproducerar således en liberal jämställdhetsdiskurs och det ifrågasättande av kvotering som är vanligt på

området. Resonemangen som bygger på uppfattningen att föräldrar är fria att själva välja osynliggör den påverkan som könsnormer har på föräldrapenninguttaget.

Ett av citaten nämner dock familjers olika *förutsättningar*. TCO motiverar familjers rätt att välja i relation till deras olika förutsättningar vilket tyder på att resonemanget bygger på föreställningen att alla familjer inte har samma förutsättningar vad gäller fördelning av föräldrapenningen. Olika *förutsättningar* skulle kunna innefatta makthierarkier i form av utbildning eller inkomst. I samband med uttalandets fokus på ekonomisk jämställdhet skulle citatet kunna tolkas som att det är olika ekonomiska förutsättningar som avses. Citaten skulle således belysa interaktionen mellan klass och kön vad gäller ökad kvotering i föräldrapenning.

I fallet med Socialdemokraterna 2005 löd argumentet mot kvotering att låginkomsttagare inte alltid har möjlighet att välja att dela lika på grund av ekonomiska omständigheter. TCO betonar vikten av valfrihet i förhållande till familjers olika förutsättningar. Dock specificerar pressmeddelandet inte vad som avses med olika *förutsättningar*, i form av exempelvis utbildning eller inkomst. Ingen förklaring ges till varför det anses viktigt med valfrihet utöver ”förutsättningar och preferenser”. Det är således inte möjligt att tolka vilken grupps intressen som avses. Av den anledningen går det inte att tolka om resonemangen kring valfrihet i föräldrapenningen bygger på en föreställning om en konflikt mellan klass och kön.

Det gäller även för resonemangen kring de föreslagna åtgärderna, i form av *ekonomiska incitament* och *nudging*. Förslagen på åtgärder behandlar familjers ekonomi och skulle således kunna syfta på föräldrars olika inkomstnivå. Det är dock inget som uttalas i ställningstagandet. Resonemangen kring valfrihet och olika förutsättningar tyder på föreställningen att andra makthierarkier är närvarande. Det är emellertid inte möjligt att tolka vilka makthierarkier som avses. TCOs resonemang kring kvotering avspeglar således inte uppfattningen att det råder en konflikt mellan klass och kön. Uttalandet ger uttryck för en liberal jämställdhetsdiskurs då fokus är på arbetsmarknaden, löneskillnader och föräldrars frihet. TCO belyser dock också familjers olika förutsättningar, vilket står i kontrast till den liberala jämställdhetsdiskursens exkluderande av övriga maktförhållanden till förmån för ett fokus på ojämlikheten mellan könen.

Kommunal resonerar kring den offentliga sfären i form av löneskillnader kvinnor emellan. Förbundet diskuterar den tidsbegränsning som utredningen föreslår. Förslaget uttalas som en lösning på deltidsproblematiken. Deltidsproblematiken innebär att kvinnor tenderar att spara föräldrapenningdagar för att kunna arbeta på deltid under en längre period efter föräldraledigheten. Texten diskuterar Svenskt näringslivs invändning, arbetsgivarorganisationen menar att tidsbegränsningen inte är en lösning. Detta eftersom den lagstadgade rätten för föräldrar att gå ner i obetald deltid innebär att kvinnor i alla fall kommer välja att jobba deltid, fast då utan stöd av föräldrapenningen. Kommunal kritiserar näringslivs argument och menar att:

”Det är en logik som inte överensstämmer med verkligheten för många av Kommunals medlemmar. *Alla har inte råd att gå ned i obetald deltid*”.

Kommunal menar att en tidsbegränsning kommer leda till att kvinnor i familjer med lägre inkomst återgår till heltidsarbete efter föräldraledigheten, samtidigt som kvinnor i familjer med högre inkomster har kvar möjligheten att arbeta på obetald deltid. Citatet avspeglar uppfattningen att kvinnors möjligheter ser olika ut beroende på ekonomiska omständigheter. Resonemanget bygger på föreställningen att det finns en konflikt mellan klass och kön vad gäller en tidsbegränsning i föräldrapenningen.

Kommunals blogginlägg kan sägas belysa interaktionen mellan makthierarkier baserade på inkomstnivå och kön. Uttalandet synliggör således ekonomiska skillnader kvinnor emellan, som gör att deras förutsättningar i förhållande till föräldrapenningen ser olika ut. Kommunal kritiserar Svenskt näringslivs argument som menar att kvinnor fortfarande kommer *välja* att arbeta deltid. Resonemanget i Kommunals text tyder på uppfattningen att alla kvinnor inte har den valmöjligheten. Resonemanget kring den offentliga sfären synliggör därmed den påverkan som inkomstnivå har på fördelningen av föräldrapeninguttaget. Citaten synliggör således låginkomsttagares intressen.

I IF Metalls text har avtalssekreteraren svarat på en direkt fråga om en möjlig konflikt mellan klass och kön. Frågan belyser den problematik som motståndarna till ökad kvotering inom Socialdemokraterna uttryckte. Frågan lyder: ”(v)ad säger du till alla som vill att föräldrar ska få fördela föräldraledigheten fritt mellan sig, av ekonomiska skäl?”. Avtalssekreteraren svarar:

”Den ojämsställda marknaden drabbar kvinnor *ekonomiskt hårt*. De blir till exempel mycket oftare *fattigpensionärer* än män. Politiken måste rätta till det. Och med tredelad föräldraförsäkring finns fortfarande fem månader som föräldrarna får fördela själva. Det här är ett nödvändigt steg i rätt riktning. På längre sikt måste uttaget bli helt jämställt, om samhället ska bli det.”

Metall klarlägger problematiken med kvinnors överrepresentation bland fattigpensionärer. Citatet synliggör således fattigpensionärers, och därmed låginkomsttagares, intressen. Uttalandet behandlar dock den ojämsställda arbetsmarknaden, alltså ojämlikheten mellan män och kvinnor i arbetet. Fattigpensionärer omnämns också i enbart förhållande till maktförhållandet mellan könen. Citatet synliggör således inte skillnader kvinnor emellan med avseende på inkomst. Fokus är istället på löneskillnader mellan könen. Oavsett Ekonomiska omständigheter är dock närvarande i resonemanget vilket synliggör den effekt inkomstnivå har på föräldrapeninguttaget. Förbundet uttalar kvoteringen som ”ett nödvändigt steg i rätt riktning”. En möjlig tolkning är att resonemanget bygger på uppfattningen att kvoteringen är ett nödvändigt ont för att uttaget på längre sikt ska bli mer jämställt. Trots det uttalas inte inkomstnivå som en motsättning till jämställdhet, utan snarare som ytterligare ett exempel på ojämsställdheten mellan män och kvinnor. Trots att uttalandet är i form av ett svar

på frågan om en möjlig motsättning mellan klass och kön, reproducerar det alltså en liberal jämställdhetsdiskurs. Citatet belyser enbart ojämlikheten mellan könen.

Sammanfattningsvis tyder uttalandena på att fackföreningarna både reproducerar och ifrågasätter den liberala jämställdhetsdiskursen i förhållande till den offentliga sfären. Materialet innefattar citat som både osynliggör och synliggör grupper som inte kan välja att dela föräldrapenningen jämlikt på grund av ekonomiska omständigheter. Kommunalarbetareförbundet belyser tydligt interaktionen mellan makthierarkier baserade på klass och kön. Motsättningen uttalas dock enbart i samband med den tidsbegränsning som utredningen föreslår. Uttalandet avspeglar således inte uppfattningen att konflikten är närvarande vad gäller ökad kvotering i föräldrapenningen. IF Metalls text är det enda som berör ekonomiska omständigheter i samband med ökad kvotering. Trots det synliggör inte resonemanget någon annan makthierarki än den baserad på kön.

4.3 Social praktik

Resultatet visar på att fackföreningarnas resonemang avspeglar uppfattningen att det råder en konflikt mellan klass och kön. I flera av uttalandena synliggörs grupper med lägre inkomster. Interaktionen mellan makthierarkier baserade på klass och kön uttrycks dock aldrig i samband med förslag om en ökad kvotering i föräldrapenningen. Föräldrars olika inkomstnivåer eller utbildningsnivåer uttalas aldrig som en direkt motsättning till ökad kvotering. Den påverkan som kvotering i föräldraförsäkringen har på grupper med lägre inkomster osynliggörs således. En möjlig social konsekvens av det är att reformerna som genomförs inte är anpassade till familjer med lägre inkomster. Som motståndarna mot ökad kvotering inom Socialdemokraterna uttryckte det finns en risk att reformen utformas till ett jämställdhetsprojekt som främst gynnar medelklasskvinnor.

Statistiska undersökningar på området visar att de tidigare reformerna har påverkat pappors uttag olika mycket beroende på utbildnings- och inkomstnivå. Den senaste socialförsäkringsrapporten visar att i 70 procent av de par som delade lika på föräldrapenningen år 2013 hade mamman eftergymnasial och/eller forskarutbildning (Försäkringskassan 2017b, s. 63). Störst var gruppen med forskarutbildning som utgjorde 36 procent av uttaget. Familjer där mamman hade högre utbildning var också den grupp där pappors föräldrapenninguttag ökat mest från 2005 till 2013. Det jämlika uttaget av föräldrapenning ökade med 36 procent i gruppen med högre utbildning. Föräldrapar där mamman hade förgymnasial eller gymnasial utbildning ökade enbart med fyra procent under perioden. I de familjer där mamman enbart hade förgymnasial utbildning kortare än nio år ökade inte jämställdheten i föräldrapenninguttaget alls under perioden (ibid). Socialförsäkringsrapporten klargör att mönstret såg likadant ut för pappans utbildningsnivå och påvisar att jämställdheten i föräldrapenningen ökar betydligt mer i grupper med hög utbildning.

Resultatet talar alltså för att jämställdhetsreformen som innebär ökad kvotering i föräldrapenningen är mer anpassade till familjer med högre inkomst eller utbildning. Statistiken talar för att en möjlig konsekvens av de diskurser som används när aktörer talar om föräldrapenningen är ett upprätthållande av ett ojämnt maktförhållande baserat på klass.

5 Slutsats

Resultatet påvisar en konflikt mellan olika diskurser om att konstruera uppfattningen av kvoteringen i föräldrapenningen. Både en liberal jämställdhetsdiskurs och en konstruktiv jämställdhetsdiskurs återfinns när fackföreningar uttalar sig om föräldrapenningen. Föräldrar uppfattas som både fria att välja och bundna av könsnormer i materialet. Resonemangen kring den privata sfären kännetecknas emellertid av ett ensidigt fokus på ojämställdheten mellan könen. Skillnader kvinnor emellan uttrycks inte och låginkomsttagares intressen osynliggörs. Resonemangen kring den offentliga sfären belyser dock ett maktförhållande baserad på klass. Slutsatsen vad gäller fackföreningarnas föreställningar om förhållandet mellan klass och kön är dock tvetydigt.

Flera av fackföreningarnas ställningstagande bygger på resonemang som avspeglar en motsättning mellan klass och kön. Uttalandena belyser således den påverkan som inkomstnivå och utbildningsnivå har på föräldrapeninguttaget. Uttalandena uppmärksammar det faktum att inte alla föräldrar har råd att dela lika på föräldrapenningen. Utmärkande för resultatet är dock frånvaron av andra makthierarkier när fackföreningarna talar om kvotering i föräldrapenningen. Ingen av uttalandena ger uttryck för uppfattningen att det råder en konflikt mellan klass och kön, vad gäller utredningens förslag om en tredelad föräldrapening. Fackföreningarna försummar således den effekt som kvotering i föräldrapenningen har haft i familjer med lägre inkomst och utbildning. När fackföreningarna tar ställning gentemot förslag om en tredelad föräldrapening avspeglar resonemangen enbart ojämställdheten mellan män och kvinnor. Trots att flera av texterna ger uttryck för en motsättning mellan klass och kön, uttalas kvotering som en jämställdhetsreform som gynnar alla kvinnor. Samtidigt är förslaget om en tredelad föräldrapening något som samtliga fackförbund ställer sig bakom och uppmuntrar. Hur kommer det sig?

En möjlig tolkning är att det inte går att motivera ökad kvotering och samtidigt ta hänsyn till interaktionen mellan makthierarkier baserade på klass och kön. Även de fackföreningar som i andra resonemang ger uttryck för närvaron av en makthierarki baserad på klass, exkluderar klass när de talar om kvotering. Resonemangen kring kvotering osynliggör således skillnader kvinnor emellan till förmån för ett fokus på jämlikheten mellan könen. Anledningen kan vara att formulerandet av ökad kvotering som en jämställdhetsreform kräver att ojämlikheten mellan könen betonas framför andra ojämlika maktförhållanden. IF Metall uttalar ökad kvotering som en nödvändig reform för att ett jämställt samhälle ska vara möjligt på längre sikt. Resonemanget liknar det förespråkarna för reformen inom Socialdemokraterna uttalade. Bergqvist, Bjarnegård och Zetterberg menade att förespråkarna uttalade reformen som ett medel för det

långsiktiga målet som är ett jämställt samhälle. Kanske är ökad kvotering ”ett nödvändigt ont” för att ett mer jämställt föräldraskap ska bli möjligt.

För att en sådan slutsats ska kunna dras krävs dock vidare forskning över hur grupper med lägre inkomst och utbildning drabbas av kvoteringen i föräldrapenningen. Materialet i den här studien är också för litet för att en slutsats om föreställningarna hos fackföreningarna i allmänhet ska vara möjlig att dra, och dess påverkan på föräldraförsäkringsreformer. Fortsatta studier över vilka diskurser som används när olika aktörer talar om föräldrapenningen är därför nödvändiga. Studiens resultat talar dock för att de idéer och föreställningar som avspeglas när aktörer resonerar kring föräldrapenningen är avgörande för vilka ställningstaganden som blir möjliga gentemot förslag om ökad kvotering. Kanske också i längden, likt Bergqvist, Bjarnegård och Zetterberg påvisar, även för de reformer som slutligen genomförs.

6 Referenser

6.1 Källor

- IF Metall – Industrifacket Metall, 2017. ”Fler pappamånader viktigt för jämställda löner”. 2018-12-18 [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ifmetall.se/aktuellt/nyheter/fran-forbundet/2017/december/fler-pappamanader-viktigt-for-jamstallda-loner/>. Hämtdatum: 2018-05-05.
- Kommunal – Sveriges kommunalarbetsförbund, 2017. ”En individualiserad föräldraförsäkring hägrar”. 2017-12-19 [Elektronisk] Tillgänglig: <https://blogg.kommunal.se/utredare/2017/12/19/en-individualiserad-foraldradorsakering-hagrar/>. Hämtdatum: 2018-05-05.
- LO – Landsorganisationen, 2016. ”LO vill ha individualiserad föräldraförsäkring”. 2016-06-18 [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.lo.se/start/pressmeddelanden/lo_vill_ha_individualiserad_foraldradorsakering. Hämtdatum: 2018-05-05.
- LO – Landsorganisationen, 2017. ”Särskilt yttrande av Joa Bergold”. I SOU 2017:101, *Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn: en ny modell för föräldraförsäkringen*: slutbetänkande av Utredningen om en modern föräldraförsäkring. s. 719-721.
- SACO – Sveriges akademikers centralorganisation, 2017b. ”Bra förslag om mer jämställd föräldraförsäkring”. 2017-12-18 [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.saco.se/press/aktuellt-fran-saco/pressmeddelanden/bra-forslag-om-mer-jamstalld-foraldradorsakering/>. Hämtdatum: 2018-05-05.
- TCO – Tjänstemännens centralorganisation, 2017. ”TCO välkomnar konstruktiv diskussion om jämställt uttag av föräldrapenningen”. 2017-12-18 [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.tco.se/Aktuellt/Pressmeddelanden/2017/tco-valkomnar-konstruktiv-diskussion-om-jamstallt-uttag-av-foraldrapenningen/> Hämtdatum: 2018-05-05.
- TCO – Tjänstemännens centralorganisation, 2018b. ”TCO presenterar förslag för mer jämställda föräldrar i ny rapport”. 2018-04-24 [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.tco.se/Aktuellt/Pressmeddelanden/2018/tco-presenterar-forslag-for-mer-jamstallda-foraldrar-i-ny-rapport/> Hämtdatum: 2018-05-05.

6.2 Litteratur

- Arbetet, 2018. ”Medlemstappet för LO har planat ut”. 2018-01-21 [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://arbetet.se/2018/01/26/medlemstappet-for-lo-har-planat-ut/>.
Hämtdatum: 2018-05-11.
- Bergqvist, Christina – Elin Bjarnegård – Pär Zetterberg, 2016. ”When Class Trumps Sex: The Social Democratic Intra-Party Struggle Over Extending Parental Leave Quotas in Sweden”, *Social Politics*, vol. 23, nr. 2, s. 169-191.
- Bergström, Göran – Kristina Boréus, 2012. Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. Uppl. 3. Lund: Studentlitteratur.
- Björk Eydal, Guoný – Tine Rostgaard, 2011. Parental leave, childcare and gender equality in the Nordic countries. Köpenhamn: Nordic Council of Ministers.
- Duvander, Ann-Zofie – Johanna Lammi-Taskula, 2011. Parental leave. I Ingólfur V. Gíslason & Guony Björk Eydal (red.). *Parental leave, childcare and gender equality in the Nordic countries*. Köpenhamn: Nordic Council of Ministers, s. 31-61.
- Duvander, Ann-Zofie – Mats Johansson, 2015. Parental leave use for different fathers: a study of the impact of three Swedish parental leave reforms. I Guoný Björk Eydal & Tine Rostgaard (red.). *Fatherhood in the Nordic Welfare States: Comparing care policies and practice*. Bristol: Policy Press, s. 347-369.
- Duvander, Ann-Zofie – Eleonora Mussino, 2016. ”Föräldraledig nu eller senare? Invandrade kvinnors användning av föräldrapenning”, *Socialvetenskaplig tidskrift*, Vol. 23, nr. 3-4, s. 259-282.
- Duvander, Ann-Zofie, Tommy Ferrarini – Mats Johansson (2017), *Familjepolitik för alla? En ESO-rapport om föräldrapenning och jämställdhet*, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, ESO 2015:5, Stockholm.
- Fairclough, Norman, 2016 [2001]. A Dialectical-Relational Approach to Critical Discourse Analysis in Social Research. I Ruth Wodak & Michael Meyer (red.). *Methods of Critical Discourse Studies*. Uppl. 3. London: SAGE publications, s. 86-108.
- Försäkringskassan, 2013. *Ojämsställd arbetsbörda*. Socialförsäkringsrapport 2013:9. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/a7aa26e3-9587-40e2-ad69-57a24cc11f6e/socialforsakringsrapport_2013_09.pdf?MOD=AJPERES .
Hämtdatum: 2018-05-16.
- Försäkringskassan, 2017a. *Socialförsäkringen i siffror 2017*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/8724a885-e6e8-4c07-aaf2-f087061b4103/socialforsakringen-i-siffror-2017.pdf?MOD=AJPERES&CVID=>. Hämtdatum: 2018-05-11.

- Försäkringskassan, 2017b. *Barnhushållens ekonomi: Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken*. Socialförsäkringsrapport 2017:9 [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/c75e6803-5104-48e1-b562-2ec8c32075e4/socialforsakringsrapport-2017-09.pdf?MOD=AJPERES&CVID=>. Hämtdatum: 2018-05-1.
- Gemzöe, Lena, 2002. *Bildas ismer: Feminism*. Stockholm: Bilda Förlag
- IF Metall – Industrifacket Metall, 2018. Om oss. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ifmetall.se/om-oss/>. Hämtdatum: 2018-05-11.
- Kommunal – Sveriges kommunalarbetsföretagsförbund, 2018. Om kommunal. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.kommunal.se/om-kommunal>. Hämtdatum: 2018-05-11.
- LO – Landsorganisationen, 2018. Trygghet för vanligt folk. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.tco.se/om-tco/Detta-ar-TCO/>. Hämtdatum: 2018-05-11.
- Lykke, Nina, 2010. *Feminist Studies: A Guide to Intersectional Theory, Methodology and Writing*. New York: Routledge.
- Meyer, Michael, 2001. Between theory, method, and politics: positioning of the approaches to CDA. I Ruth Wodak & Michael Meyer (red.). *Methods of Critical Discourse analysis*. London: SAGE publications, s. 14-31.
- NE – Nationalencyklopedin, 2018a. Klass. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/klass>. Hämtdatum: 2018-05-11.
- NE – Nationalencyklopedin, 2018b. Jämställdhet. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/j%C3%A4mst%C3%A4lldhet>. Hämtdatum: 2018-05-11.
- Plantin, Lars, 2007. ”Different Classes, Different Fathers? On fatherhood, economic conditions and class in Sweden”, *Community, Work and Family*, Vol, 10, nr. 1, s. 93-110.
- SACO – Sveriges akademikers centralorganisation, 2017a. Medlemsstatistik. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.saco.se/om-saco/medlemsstatistik>. Hämtdatum: 2018-05-11.
- Saco – Sveriges akademikers centralorganisation, 2018a. *Remissvar Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen, del 1 (SOU 2017:101)*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.saco.se/globalassets/saco/dokument/remissvar/18rem4_saco_del-1.pdf Hämtdatum: 2018-05-14.
- SACO – Sveriges akademikers centralorganisation, 2018b. Om oss. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.saco.se/om-saco/>. Hämtdatum: 2018-05-16.
- SCB – Statistiska centralbyrån, 2016a. Genomsnittlig månadslön och lönespridning, tjänstemän privatsektor. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/lonerocharbetskostnader/lonestrukturstatistik-privatsektor-slp/pong/tabell-och-diagram/tjansteman-2016/genomsnittlig-manadslon-efter-yrke/>. Hämtdatum: 2018-05-11.

- SCB – Statistiska centralbyrån, 2016b. Stora skillnader i lön mellan de högst och lägst betalda yrkena. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/mest-och-minst-betalda-yrkena/>. Hämtdatum: 2018-05-10.
- SFS 2015:674. Lag om ändring i socialförsäkringsbalken. Stockholm: Socialdepartementet
- Smooth, Wendy G., 2013. Intersectionality from Theoretical Framework to Policy Intervention. I Angelia R Wilson (red.). *Situating Intersectionality, Politics, Policy and Power*. New York: Palgrave Macmillan, s. 11-42.
- Socialdemokraternas hemsida, 2017. Föräldraförsäkring. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/a-till-oforaldrarforsakring/>. Hämtdatum: 2017-05-17.
- SOU 2005:73. *Reformerad föräldraförsäkring – Kärlek, omvårdnad, trygghet*. Föräldraförsäkringsutredningensbetänkande. [Elektronisk resurs] Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/49b6ac/contentassets/affc89637a3049a39577babf5e5f3a4a/del-1-t.o.m-kap.2-reformerad-foraldrarforsakring---karlek-omvardnad-trygghet>. Hämtdatum: 2018-05-05.
- SOU 2017:101. *Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn: en ny modell för föräldraförsäkringen*: slutbetänkande av Utredningen om en modern föräldraförsäkring. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.regeringen.se/4afa97/contentassets/01a6fba2043a4e58aeac32cf52bd3449/sou-2017_101_jamstallt-foraldraskap-och-goda-uppvaxtvillkor-for-barn.pdf. Hämtdatum: 2018-05-11.
- Sundström, Marianne – Ann-Zofie Duvander, 2002. “Gender Division of Childcare and the Sharing of Parental Leave among New Parents in Sweden”, *European Sociological Review*, Vol. 18, nr. 4, s. 433-447.
- TCO – Tjänstemännens centralorganisation, 2016. Detta är TCO. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.tco.se/om-tco/Detta-ar-TCO/>. Hämtdatum: 2018-05-11.
- TCO – Tjänstemännens centralorganisation, 2018a. *Yttrande över vissa delar av betänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101)*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.tco.se/globalassets/remisser/2018/yttrande_tco_betankandet-jamstallt-foraldraskap-och-goda-uppvaxtvillkor-....pdf. Hämtdatum: 2018-05-14.
- Tollin, Katharina, 2011. *Sida vid sida: En studie av jämställdhetspolitikens genealogi 1971-2006*. Diss. Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.
- Wahl, Anna – Charlotte Holgersson, Pia Höök, Sophie Linghag, 2011. Det ordnar sig: teorier om organisation och kön. Uppl. 2. Lund: Studentlitteratur.
- Winther Jörgensen, Marianne – Louise Philips, 2000 [1999]. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Wodak, Ruth – Michael Meyer, 2016 [2001]. *Methods of Critical Discourse Studies*. Uppl. 3. London: SAGE publications.

Årsredovisning, Kommunal 2016. [Elektronisk] Tillgänglig:
https://www.kommunal.se/sites/default/files/attachment/verksamhetsberattelse_samt_arsredovisning_2016_forbundsmote_2017.pdf. Hämtdatum:
2018-05-14.